

Hogyan tovább?

Tanácskozás a magyar nemzeti bibliográfia retrospektív ciklusairól

Annak idején, 1990 nyarán a második országos bibliográfiai értekezlet résztvevői szorgalmazták a magyar bibliográfia retrospektív rendszerének továbbfejlesztését is, nagy nyomatékkal hangsúlyozták a hiányok pótlásának szükségességét. A debreceni ajánlások között feltűnően sok – szám szerint öt – pont foglalkozott ezzel a feladatkörrel. Azóta több mint öt esztendő telt el, ami önmagában is ösztönözne a számbavételre, arra, hogy áttekintsük, miként is áll most, 1996 tavaszán a retrospektív magyar bibliográfia ügye. Még inkább indokolja ezt az a tény, hogy az Országos Széchényi Könyvtár, mint e munkálatok hivatott műhelye az utóbbi időben számos változáson ment keresztül, a rendelkezésre álló anyagi és személyi feltételek szűkültek, tehát a korábbihoz képest nagyobb erővel vetődött fel a rangsorolás kérdése. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Bibliográfiai Szekciója – amely újjáalakulása óta elsőrendű feladatának tartja a debreceni értekezlet ajánlásaiban foglaltak megvalósulásának figyelemmel kísérését – alkalmat kívánt teremteni, hogy az OSZK vezetői találkozhassanak a retrospektív nemzeti bibliográfia első számú használójával, a könyvtárosok képviselőivel és közös beszélgetésen próbálják kialakítani a továbbhaladás főbb irányait és menetét.

1996. április 23-án élénk érdeklődés jelezte a téma napirendre tűzésének fontosságát és időszerűségét. Az OSZK és a bibliográfiai szekció közösen rendezett vitaulésére Kertész Gyula egy vázlatos tájékoztatót állított össze, amelyet előzetesen eljuttattunk a meghívottakhoz. Az írás terjedelmesebb változata feltehetően olvasható lesz majd nyomtatásban, így csak a lényegesebb megállapításait emelném ki. Eszerint továbbra is tervszerűen „és a magyar tudományosság kitüntetett szakmai és anyagi támogatásával” folyik az 1800 előtti magyarországi nyomtatványok bibliográfiai feltárása. Befejeződött a két világháború közötti magyarországi könyvészet leíró részének kiadása és jó ütemben halad a pótlása, valamint a mutató kötet elkészítése. Az OSZK retrospektív állománygyarapítása révén automatikusan gyűlik az 1945–1960 közötti ciklus pótlása. Az 1961–1975 közötti anyagról a Magyar Könyvészet éves kumulációi tájékoztatnak, a nyelvészeti és irodalmi anyagot összesítő mikrolap forma iránt a könyvtárak rendkívül csekély érdeklődést tanúsítottak. Az 1976–1991-es időszak könyvészet CD-ROM-on hozzáférhető és még az idén megjelenik az 1996. első félévig bővített kiadása. Senki sem foglalkozik viszont a XIX. századot és a XX. század első két évtizedét felölelő könyvészetek kiegészítésével, ezek még a távlati tervekben sem szerepelnek. Busa Margit áldozatos tevékenysége nyomán hamarosan napvilágot lát a magyar sajtóbibliográfia következő, 1850–1867 közötti ciklusa; Ferenczy Endréné szerkesztésében pedig készül az 1921–1944 évkör sajtóbibliográfiája.

Adatbázisban van az 1986–1995-ös sajtóanyag és ezt az említett könyvészeti CD-ROM-on adják ki. Az ismertetés utalt a mikrofilmek címjegyzékének kilenc füzetére, ezek bibliográfia-pótló szerepére és leendő összesítő indexére. Végül a gyakran emlegetett másodfokú bibliográfiával kapcsolatban megjegyezte, hogy a könyv- és sajtó CD-k, valamint a MNB és az IKR gondos regisztrációja az önálló és rejtett bibliográfiákról ma már nélkülözhetővé teheti a külön másodfokú jegyzéket, így a debreceni értekezleten javasolt tizenöt éves (1977–1991) retrospektív ciklus összeállítását is.

Lendületes szóbeli korreferátumot hallottunk Ferenczy Endrénétől a retrospektív sajtóbibliográfiák helyzetéről. Mivel ez a beszámoló szintén megjelenésre vár, itt elegendő a jelzésszerű ismertetése. Az előadó emlékezetbe idézte az *Ephemerides Hungaricae* eredeti, az ötvenes évek elején keletkezett és a 70–80-as évek fordulóján módosított, korszerűsített tervezetét; igen méltányosan szólt a különféle – megyei, szak- stb. – sajtóbibliográfiai feldolgozásokról, a nyomdatörténetek jegyzékeiről; majd részletesen bemutatta az általa végzett, irányított munkálatokat. Elmondta, hogy a 1921–1944 közötti sajtóbibliográfia alapelveiben igazodik a könyvészeti ciklushoz: a területi elvet érvényesíti, vagyis a mindenkorai közigazgatási határokat veszi figyelembe; a hírlapokat, folyóiratokat és az alkalmilag megjelenő periodikus kiadványokat tárja fel. Az autopsziára támaszkodik, de ha nincs elérhető példány, az irodalom vagy bibliográfiák alapján hozza a tételt. Ha a lap nincs meg az OSZK-ban, lelőhely-megjelölést is ad. A formai leírás nem az ISBD szerint, ám annak szellemében történik, tíz csoportban (erről írásos mintát is kaptunk). Számítógépen, Textar-programmal dolgoznak és várhatóan 1998-ra lesz együtt a teljes anyag. Mivel az indulásnál kötetformára gondoltak, a szerkezet betűrendes, mutatókkal ellátva. A tényleges megjelenési mód azonban egelőre vitatott. Befejezésül a retrospektív bibliográfiákat általában érintő, eldöntendő kérdéseket sorolt fel. Ezek majdnem mindegyikére kitértek a hozzászólók is.

A vitaülésen tizennégyen kértek szót, néhányan több alkalommal is, úgyhogy összesen huszonnégy felszólalás hangzott el. A számadatok is érzékeltetik, hogy az összejövetelen a munkamegbeszélés-jelleg került előtérbe. A megnyilatkozók sokirányú és sokrétű észrevételei egyrészt újabb információkkal szolgáltak a hallgatók számára, másrészt új vagy árnyaltabb szempontjaik – remélhetőleg – segítették a döntéshozókat, az OSZK vezetőit. A vita vagy beszélgetés – mert lehet így is, úgy is minősíteni – aprólékos ismertetésére e helyen nincs mód, csupán a csomópontok, a fontosabb problémák felvillantására vállalkozhatom.

1. A hozzászólók jó néhány vonatkozásban kiegészítették vagy megerősítették az előadásokat: Busa Margit bejelentette, hogy újabb sajtóbibliográfiája a tördelésre vár; Nagy Anikó és Gyuris György a kézbeadott minta alapján elismeréssel nyilatkozott a két világháború közötti sajtóbibliográfia feltárási rendszeréről; a Textar-programmal kapcsolatban viszont aggályok merültek fel, de voltak, akik megnyugtatóan fejtegették, hogy annak konvertálása lehetséges. Poprády Géza és Kertész Gyula hangsúlyozták a mikrofilm-jegyzékeknek a tájékoztatásban való hasznosíthatóságát; Ottovay László pedig azt bizonyította – az írásos előterjesztésében is szereplő érvekre hivatkozva –, hogy a másodfokú bibliográfia valóban felesleges.

2. A jelenlevők számára alighanem evidencia, hogy a retrospektív bibliografizálás során előnyt élveznek a könyvek és a tágan értelmezett periodikumok; a referálók is ezekre koncentráltak, ezt a szemléletet sugallták és a tudományos kutatás igényei is erre sarkallnak. Ugyanakkor helyeslés fogadta Kéglí Ferenc azon kijelentését is, mely szerint a könyvek és az időszaki sajtótermékek között nem merülhet fel a prioritás kérdése. Más dokumentumtípus szóba sem került, illetve csak egy-két közvetett utalás történt rájuk; holott – könyvtárosokról, bibliográfusokról lévén szó – mindenki tudja, hogy a térképek, tankönyvek és más dokumentumok feltárása szintén szükséges lenne. Kertész Gyula ki is mondta: egy-egy korszakot teljesen ki kellene meríteni, a területi mellett ideértve a nyelvi hungarikumokat is. (Ő volt az egyetlen, aki a külföldi hungarikumok ügyét szóba hozta, de nem reagáltak rá, mivel ezúttal ezt a bonyolult témát célszerűtlen lett volna tárgyalni.

3. Talán sikerült egyetértésre jutni a retrospektív feltárás irányát illetően is: eszerint egyszerre kell időben előrefelé és visszafelé haladni. Szinte kötelező erejű a régi magyarországi nyomtatványok magas tudományos színvonalat elért, nemzetközileg is elismert bibliográfiai munkálatainak folytatása. Miután számottevő anyag gyűlt össze, megoldható feladatnak látszik a sajtóbibliográfia következő, dualizmus kori szakaszának elkészítése is. A XX. századi, közelebbről az 1945 utáni és a két világháború közötti dokumentumok esetében viszont a visszafelé menet a célszerű. A kortörténeti vizsgálódások fellendülése miatt különösen fontos az 1945–1975 közötti periodikumok számbavétele. Hasonló motívumok sürgetik a közelmúlt zárolt nyomtatványainak, az ún. szamizdat irodalomnak a korábban már megígért bibliográfiáját. Ritka érdekes „olvasmány”, az adott időszak művelődés- és tájékoztatáspolitikájának hű tükre lenne... Elhangzott egy másik óhaj is (elsőként Gyuris György, majd Lisztes László beszélt róla): mivel az 1965–1975 közötti éves könyvészetek egybefoglalására nincs reális esély, használatuk megkönnyítésére kellene egy számítógépes kumulált index. A kétkedők viszont a költségfedezet hiányára hivatkoztak, sőt Szűcs Jenőné úgy vélte, ez nem is az OSZK feladata. Kéglí Ferenc megkísérelte a jelenleg „gazdátlan” 1800–1920 közötti periódusra is ráirányítani a figyelmet: ha most nincs is rá energia és pénz – mondta – ne felejtsük el a kiegészítésekről, legalább tartsuk számon, mint megoldandó feladatot.

4. A sajtóbibliográfiák kapcsán többen is rámutattak, mennyire fontos a leírásokban a lelőhely(ek) feltüntetése. Busa Margit a vidéki kutatók tájékozódása szempontjából tartotta ezt elengedhetetlennek. Lisztes László úgy gondolta, egy országos lelőhelyjegyzék összeállítás (a különféle könyvtárak közreműködésével, az elszört kezdeményezések integrálásával) akár meg is előzhetné a sajtóbibliográfiai feltárást, hiszen elegendő lenne néhány azonosító adat rögzítése, ennek nyomán aztán az OSZK-ban felgyorsulhatna a feldolgozó munka. Mintegy erre válaszolva Ottovay László tájékoztatta a jelenlevőket, hogy az OSZK munkatársai helyszíni látogatással tizenkét nagyobb könyvtárban begyűjtik az 1849–1945 közötti lapok adatait és ez év végéig eljutnak a J betűig.

5. Nyilvánvaló, hogy a XX. század vége felé, az információrögzítés technikai forradalmának sodrában a retrospektív nemzeti bibliográfiai feltárásnak is elsődlegesen számítógépen kell történnie és csak a közzétételnél érdemes – ha van rá mód és igény – a nyomtatott vagy mikroformátumon gondolkodni. Számítógépre

MEGJELENT

Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Hungarian National Bibliography. Books

felújított CD-ROM kiadása

1996-tól előfizethető az **MNB/CD**, évi kétszeri felújítással.

Az első felújított lemez együtt tartalmazza az 1976-tól 1995 végéig Magyarországon megjelent és az Országos Széchényi Könyvtárban a *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiájában* feldolgozott könyvek és monografikus sorozatok teljes bibliográfiai leírásait (közel 131 ezer tétel), kiegészítve a gyűjteményes kiadványok részdokumentumainak vagy azok szerzőinek felsorolásával (kb. 210 ezer tétel). A CD-ROM adatbázis kezelőrendszere az ARCANUM Databases által kifejlesztett ARCTIS 2.0 változata, amely nem kompatibilis az első verzióval.

Az 1996 végén megjelenő következő lemez az adatbázisban 1996 augusztus végéig feldolgozott könyvek adataival bővül és külön adatbázisban tartalmazza az Országos Széchényi Könyvtárban, az *MNB IKB - Magyar Periodika Adatbázisban* feldolgozott, Magyarországon 1986 óta megjelent időszaki kiadványok bibliográfiai tételeit.

A CD használatának optimális hardver/szoftver feltételei:

- IBM 386 számítógép
- VGA monitor
- HP III lézernyomtató
- MS DOS 6.2.

Az MNB/CD előfizethető az Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodájánál. Az új lemez átvételét követően az előző CD-t és programlemezét az OSZK-hoz 15 munkanapon belül vissza kell küldeni.

Éves előfizetési díj:

Könyvtárak számára (amelyek az előző lemezt megvásárolták)

Egyfelhasználós változat (az új programlemezekkel együtt) 30.000,-Ft+12% ÁFA

Többfelhasználós változat (az új programlemezekkel együtt) 40.000,-Ft+12% ÁFA

Könyvtárak számára (amelyek először fizetnek elő)

Egyfelhasználós változat 45.000,-Ft+12% ÁFA

Többfelhasználós változat 60.000,-Ft+12% ÁFA

Más intézmények számára

Egyfelhasználós változat 60.000,-Ft+12% ÁFA

Többfelhasználós változat 80.000,-Ft+12% ÁFA

Az MNB/CD-vel együtt megrendelhető az OSZK kiadásában megjelent **HUNMARC: a bibliográfiai rekordok adatsere formátuma** c. kézikönyv is, amelynek ára: 1.000,- Ft+12% ÁFA

* Az MNB/CD rendszeres megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap támogatása tette lehetővé. *

MEGRENDELÉS

1996. évre előfizetjük az **MNB/CD** két felújítását postai utánvétellel.

- Egyfelhasználós változat 30.000,-Ft+12% ÁFA
(könyvtár, az előző CD a birtokában van)
- Többfelhasználós változat 40.000,-Ft+12% ÁFA
(könyvtár, az előző CD a birtokában van)
- Egyfelhasználós változat 45.000,-Ft+12% ÁFA
(könyvtár, új megrendelő)
- Többfelhasználós változat 60.000,-Ft+12% ÁFA
(könyvtár, új megrendelő)
- Egyfelhasználós változat 60.000,-Ft+12% ÁFA
(más intézmény)
- Többfelhasználós változat 80.000,-Ft+12% ÁFA
(más intézmény)

A programlemez 5.1/4"-os
 3.5"-os floppy kériük.

Megrendeljük a **"HUNMARC: a bibliográfiai rekordok adatcsere formátuma"** c. kézikönyvet.
Ára: 1.000,- Ft+12% ÁFA

Név

Cím

Cégszerű aláírás

Előfizetési cím: Országos Széchényi Könyvtár
Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodája
Budavári Palota F épület
1827 Budapest
Tel: 155-6967
Fax: 202-0804

kívánczik az országos periodikum lelőhelyjegyzék is. A kiadásra egyébként a CD-ROM ígérkezik a legjobb megoldásnak. Mindezzel összefüggésben megfogalmazódott az adatelem-egységesítés szükségessége is (Gellér Ferencné), amely közelebb hozná az egyszeri leírás és több helyen való felhasználás, azaz a közvetlen, változtatás nélküli átvétel lehetőségét. Erre megvan a remény, mert – mint Szűcs Jenőné elmondta – az OSZK-ban készültek adategyesítések.

6. Korántsem volt ilyen egységes a koordináció megítélése. Már Ferenczy Endréné is megpendítette az összefogás, a munkamegosztás ügyét. Berke Barnabásné a párhuzamosság elkerülésére intett, Szűcs Jenőné az OSZK és a magyar nemzeti bibliográfia tennivalóinak összhangba hozatalát indítványozta; megint mások arról szóltak, hogy a már elvégzett munkát tájékozatlanság vagy összehangolatlanság miatt ne ismételjük meg. Kertész Gyula szerint nemzeti bibliográfiai központ kellene, mégpedig koordináló szerepkörrel és nem elsősorban módszertani centrumként. Szűcs Jenőné tagadta, hogy ez a koordináló szerep az OSZK-ra várna. A hazai viszonyok és előzmények ismeretében, továbbá helyzeténél fogva, főleg a magyar nemzeti bibliográfiai feladatok révén azonban mégiscsak ez az intézmény hivatott az együttműködés szervezésére. Fél évtized alatt sem vesztett időszerűségéből és a retrospektív feltárára is igaz a debreceni bibliográfiai értekezlet ajánlásainak ide vonatkozó, 7/a. pontja: „célszerű lenne az Országos Széchényi Könyvtár keretében olyan országos bibliográfiai központ létrehozása, amely gondoskodik a bibliográfiai munka országos szervezéséről és fejlesztéséről.”

Minden hozzászóló – azok is, akik ezt külön nem említették – tisztában volt azzal, hogy a továbblépés ütemeinek felgyorsítása több, sokkal több pénzt követelne. Mindazonáltal a lassú előrelépés feltételei a pénzügyi megszorítások ellenére is biztosíthatók (a költségvetésből, alapítványi pályázatokkal és egyéb forrásokból) és esetleg rejtett tartalékok is feltárhatók. Senki sem vár csodákat. Azt viszont igen, hogy a kulturális kormányzat tegye lehetővé a folyamatban lévő retrospektív nemzeti bibliográfiai munkálatok folytatását és mielőbbi befejezését, továbbá az újabb feladatok kijelölése ezután is körültekintő mérlegelés, a szakmai közvélemény meghallgatása után történjen. S egyszer talán a kívánatos összhang, a koordináció is megteremthető.

Bényei Miklós

Képes Krónika multimédia

Az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatói tanácsstermében került bemutatásra a Képes Krónika kódexének multimédia változata, mely a mű „megírattatásától” számítva 638 év és 7 nap elteltével került az érdeklődők elé.

Ez az elektronikus feldolgozása a hazai történelem, irodalom és művészettörténet egyik legbecselesebb emlékének az 1995 márciusában meghirdetett „Pályázat a honfoglalás 1100. évfordulójának megünneplésére” című felhíváshoz kapcsolódott, és egy éves fejlesztő, szerkesztő és kivitelező munka eredményeként jött létre.

A CD-ROM alapú multimédia elsősorban gyerekek és az ifjúság számára készült, szem előtt tartva az oktatás és az ismeretterjesztés igényeit. Ezt szolgálják a szabadon elérhető és felhasználható „média-fájlok”, így a kiadvány a magyar őstörténet és Árpád-házi történelem és művészettörténet „digitális munkafüzete”. Pályázatukban a lemez alkotói Comeniusra hivatkoznak, amikor a szemléltető oktatás jelentőségéről szölgat: Comeniustól származik az az elmékedés miszerint „...nyilvánvaló dolog, hogy a gyermekek – csaknem csecsemőségtől fogva – képekben gyönyörködnek, szemüket ilyen látnivaló dolgokban örömezt legeltetik.” Ez a felismerés ugyan több száz éves, de némi változtatással igaz napjainkra is. A felnövekvő nemzedékek szempontjából nem mindegy, hogy a televízió, kábelcsatornák, szatellitok, számítógépek korában miképpen szerzik ismereteiket.

Vannak olyan kifejezések, felkapott fogalmak, melyeket gyakran használunk, mint például a *multimédia*, vagy az *interaktív anyagok*, de alkalmazásukkal, lehetőségeikkel nem vagyunk teljesen tisztában és csak a mindennapi gyakorlat adhat választ az általuk indukált metodikai, pedagógiai kérdésekre.

Az elkészült CD-ROM lemez teljes terjedelmében tartalmazza a kódex facsimiléjét az *1964-ben megjelent hasonmás kiadás képanyaga alapján*. A latin nyelven írt krónika magyar szövegét Geréb László tudatosan archaizáló fordításában rögzítették digitálisan az alkotók a *Magyar Helikon 1971-es kiadása* nyomán. Ez az első olyan középkori kézirat, melynek teljes szövege is hallható, *Papp Zoltán* színművész ihletett felolvasásában. (Folyamatosan hallgatva a mű több mint hat órát vesz igénybe.) A krónika megírásának kezdő dátuma 1358. május 15-e, szerzője feltételezhetően, de nem bizonyíthatóan egy nevét nem említő minorita szerzetes, kinek a XIX. századi hagyomány adta véglegesen a *Kálti Márk* nevet. Márk „különbéle krónikákból szedegette össze” a magyarok történetét a vízözöntől az 1330-as évekig. A szöveg némi eltéréssel 5 kódexben fennmaradt és díszes királyi példányáról kapta a Képes Krónika-családja elnevezést. Miniátora szintén ismeretlen, egyes feltételezések szerint Hertul fia, Miklós címerfestő munkája, de az sem bizonyított. A kutatások napjainkra szinte biztosra veszik, hogy a mű első négy fejezete a krónikás önálló alkotása, a többi a középkori hagyományoknak megfelelően átvétel a régebbi gestákból.

A teljes latin szöveget 1867-ben lefordította magyarra Szabó Károly – ez a kódex jó ismerőjének, Toldy Ferencnek előszavával jelent meg – Emmich Gusztáv kiadásában, 12 színes fametszettel díszítve, mely a párizsi világkiállítás díjat nyert. Legújabb – a szövegkritikán alapuló – magyarítása *Bellus Ilonától* való.

Tanulmányozható a lemezen a könyv képanyaga, 147 illusztrációja – egerrel a könyv képeire kattintva –, azokat felnagyítva szemlélheti a használó. *Berkovits Ilona* és *Csapodiné Gárdonyi Klára* képelemzése is előhívható ekkor. Ez a fő-rész tartalmazza a fordításhoz készülő jegyzeteket *Mezey László* tollából. Mind-ezek a műtárgy 1959., 1964., 1971. évi kiadásai nyomán kerültek közlésre.

Az alkotók felhasználták az utóbbi 60 év kutatásainak jelentősebb eredményeit tartalmazó tanulmányokat, melyek néha egymással „feleselve” is színes, megragadó képet nyújtanak a kódexről és arról a történelmi korról, amikor ez az egyedi műalkotás született. Így a lemez **Tanulmányok** c. fejezetében olvas-

ható *Berkovits Ilona, Csapodiné Gárdonyi Klára, Dercsényi Dezső, Kardos Tibor, Marosi Ernő* művészettörténeti, *Zichy István* viselettörténeti, *Julier Ferenc* hadtörténeti írása.

Ez a fejezet tartalmazza *Anonimus* Gestáját – mely folytatásra nem találó oldalágát képviseli krónikairódmunknak –, valamint IV. (Kun) László krónikájának a nevét bátran vállaló *Kézai Simon*nak Magyar krónikáját, *Pais Dezső* és *Császár Mihály* fordításában. Latinnyelvű irodalmunk jeles emlékei ezek a gesták és krónikák, melyek három feltételezett szerzőhöz kötődnek. Anonimustól maradtak fenn a honfoglalás kori történetek „az egyszerű nép csacsaka énekei” alapján, *Kézai Simon*nak köszönhetjük a hun–magyar rokonság mondáit, *Kálti Márknak* a királymondákat.

A lemez *Médiatár* fejezetében ismereteket szerezhet a felhasználó az Árpád-házi szentekről, az uralkodók pénzeiről és a XIX. századi romantikus történeti festészet jeleseinek a témához illő képzőművészeti alkotásairól.

Mint minden a **multimédia** műfajába tartozó kiadványban, így ezen a lemezen is találhatóak ún. AWI-k. Ezek: *Poprády Géza*nak, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójának ajánló szavai, a magyar Szent Korona, *Arany János* Rege a csodaszarvasról c. elbeszélő költeménye *László Gyula* színes rajzaival, *Csanádi Imre* Miniaturák a Képes Krónikából versciklusának részlete. A szépirodalmi szemelvényeket *Neszményi Magdolna* tolmácsolja.

Az élő multimédia bemutatón részt vettek az alkotók: *Posta Pál* producer, *Nagy Balázs* számítógépes grafikus, *Kovács Roland* programozó, valamint *Bíró Ferenc* szaktanácsadó. A kódexben olvasható természeti tünetényekhez fűzött szakszerű és tudományos magyarázatot *Zombori Ottó*, az Uránia Csillagvizsgáló igazgatója és *Nagy Géza* botanikus természetgyógyász, aki Szent László fűvének vitalizáló, gyógyító hatásáról beszélt. A bemutató után a vendégek megkóstolhatták a belőle főzött teát.

A sajtótájékoztatón szót kért *Magyar Bálint* művelődési és közoktatási miniszter, aki többek között elmondta, örül az itt látottaknak, mert ez a CD-ROM összekapcsolja a kéziratos könyvek korát – átlépve mintegy a Gutenberg-galaxison – a XX. század végének technikájával, az Internet és a globális hálózatok világával.

Végezetül ki-ki egymaga is nézegethette a programot, beszélgethetett a látottakról, hallottakról. A népes közönség soraiban jelen voltak azok az alkotók, akik már személyesen, fizikai valóságukban nem lehettek közöttünk, de utódaik, jogörökösök, családjuk révén képviseltették magukat az eseményen.

Az egésznapos bemutató délutánján az Országos Széchényi Könyvtár érdeklődő munkatársainak és pedagógusoknak mutatták be az alkotók a lemezt.

Mire e sorokat a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* olvasói kézhezkapják, már láthatták és olvashatták azokat a cikkeket és beszámolókat, melyek a napisajtóban és a tömegkommunikációs eszközökben megjelentek a rendezvényről, s remélhetőleg az alkotók szándéka szerint már a könyvtárakban hozzáférhető a kiadvány, mely a hazai multimédia-kiadás történetében elsőként dolgozott fel egy könyv- és könyvtártudományi szempontból is jelentős nemzeti kulturális értéket.

Bíró Ferenc